

Hoe helend is kunst

The visual impact is of a sense of psychological displacement, putting the emphasis on what is missing rather than what is depicted (C.D.W.)

Kan kunst de wereld redden, dames en heren, een vraag die al zo vaak gesteld is en waarop we vandaag de dag volmondig en van ganser harte JA zouden willen antwoorden. Want als we merken wat er de laatste maanden allemaal op ons af komt en als we tegelijkertijd merken dat politici wereldwijd met de handen in het haar zitten omdat ze niet weten hoe hieraan het hoofd te bieden, dan zouden we opgelucht ademhalen als er ineens een kunstenaar was die met een glasheldere boodschap kwam waar de hele wereld van op keek. Maar misschien is het te veel gevraagd van de kunstenaar om een brede maatschappelijke oplossing aan te reiken en stelt hij zich beter tevreden met het redden van individuen.

Dit weekend nog wordt in De Singel De Alzheimer Code afgetrapt: een sociaal-artistiek project dat niet alleen een gezicht wil geven aan mensen met Alzheimer, maar waar Alzheimer patiënten zelf uitgebreid kunnen proeven van cultuur. In dit kader installeerde Museum M in Leuven een herinneringskamer voor Alzheimer patiënten en wat blijkt, ook in de dagen na hun museumbezoek zijn patiënten communicatiever en minder apathisch, zegt Sebastiaan Engelborghs, hoogleraar neurowetenschappen.

Kunst als communicatie, als middel om herinneringen los te weken bij mensen bij wie het geheugen hoe langer hoe slechter werkt. Het lijkt dus te werken.

Zouden we ook betere mensen kunnen worden door een bezoek aan Galerie Dessers-Beeck en dan meer bepaald aan deze tentoonstelling? Misschien wel.

Aan Christian De Wulf, de kunstenaar wiens werk wij hier vandaag in Galerie Dessers-Beeck mogen bewonderen, zal het niet liggen. Want hij is behalve schilder ook therapeut.

In een voorafgaand gesprek, bij een goed glas witte wijn, Sauvignon, merken we dat hij graag en vlot praat, maar ook goed kan luisteren. Dat moet wel, als je therapeut bent, maar Christian De Wulf is bovenal bezeten door communicatie.

'Ik wil in mijn kunstwerken een brug slaan tussen mijn werk als therapeut en de kunst', zegt hij. 'Tijdens de therapie dring ik door in het persoonlijke leven van mensen.

Zoals hij als therapeut een medium is waarbij mensen hun gedachten, gevoelens, problemen kwijt kunnen, zo is het canvas, is de verf het medium waarin Christian De Wulf zijn gevoelens en gedachten kwijt kan. Maar voor

hem is dan slechts één onderdeel van het scheppingsproces voltooid, want het werk, zegt hij, komt slechts tot leven in de interactie met de kijker. En doordat er voor iedereen een soort van visuele vervorming, een psychologische verplaatsing plaatsvindt, “a psychological displacement”, zoals hij het zelf noemt, reageert iedereen anders op de werken en krijgt hij door de communicatie met de kijker feedback over het werk, leveren ze hem weer nieuwe ideeën, waardoor de cirkel rond is.

Zo krijgt het scheppen, wat op zich een eenzame, totaal ego-gerichte bezigheid is, toch weer een sociale functie. En de abstracte vormgeving leent zich bij uitstek voor de vrije, loslatende communicatie met de kijker. En de ultieme communicatie, de ultieme vrijheid, bereik je wanneer mensen zich totaal verliezen in je werk.

Dat was ook het ideaal van de Amerikaanse abstracte schilder Barnett Newman, die samenwerkte met Mark Rothko, die andere Color field schilder. Voor Newman moest de beeldtaal van kunst abstract zijn, en zij moest streven naar beschouwing en verlichting. Dit zou helemaal bereikt worden als het werk een ruimte van kleur zou worden en dat de toeschouwer als hij dicht genoeg naderde, het hele schilderij niet meer zou zien, maar als het ware onderdeel zou worden van dat schilderij.

Zover drijft Christian De Wulf het, voorlopig, niet.

Hij groepeerde de werken in reeksen, rond een bepaald thema dat hij op allerlei manieren uitwerkt.

Deze titels *Rêverie in B & W* en *I can be everywhere* zijn bewust vaag, sfeerscheppend, filosofisch gehouden. Zij zijn na het werk zelf de eerste poort die de schilder ons aanreikt om dieper door te dringen tot een abstract werk dat ons op het eerste gezicht misschien verrast, dat vragen oproept. En bovendien voegt hij bij elk schilderij ook nog een tekst. Een wijsheid die hij met ons wil delen.

Hij wil met ons communiceren, maar duwt ons al in een bepaalde richting. Het is immers sterker dan hemzelf, hij wil ook ons genezen, onze geest helen. En deze teksten moeten daarbij helpen. Zij zijn een kapstok voor het gesprek dat hij later over het werk met de kijkers wil voeren. Door zelf een interpretatie naar voren te schuiven, dwingt hij ons tot een standpunt innemen, nodigt hij uit tot een gesprek.

En wat zien we in de reeks met als thema *Rêverie*.

Het zijn werken die uit een groot monochroom wit of zwart acrylvlak bestaan met helemaal onderaan een dikke laag uitstulpende verf, die het werk bijna letterlijk uit zijn voegen doet barsten.

Het platte vlak is gevuld met een soort van mooie, primitieve tekens waarvan we de vorm, de lijnen herkennen, maar die we niet begrijpen.

En de teksten erbij luiden:

Just a bit on the sides

The middle can be perceived where polarities meet

Relationship is the art of separation, the ability to release is essential in these matters

Cross boundaries

The more I value something, the more I become obsessed with its loss

Zowel titel, tekst als de werken zelf wijzen op een gebrek aan communicatie, op onbegrip, op misverstanden. En de schilder moedigt ons aan het compromis te zoeken, onze grenzen over te steken, los te laten.

In de reeks I can be everywhere is het canvas in twee kleurvlakken verdeeld.

En ertussenin houdt een laag opborrelende verf als een golvende lijn of als een breuklijn de kleuren uit elkaar.

Hier zijn de teksten:

That what I thought was you, was actually me

At the end things remain the same

Embrace the moment you become dissatisfied with life

Increasing complexity

Increasing consciousness

De werken, de titel en de teksten zijn in dit geval eerder filosofisch van aard.

Ze nodigen niet uit tot actie, maar tot beschouwing, tot inzicht.

Zelf zegt Christian De Wulf over deze werken:

“Ik zoek naar een evenwicht tussen twee uitersten en de scheidingslijn, die meestal uit het vlak naar voren springt, staat symbool voor de transitie. Je kan dit invullen zoals je wil: twee tegengestelde emoties of gedachten, boven en onder, hemel en aarde, strijd tussen empathie en apathie. Het platte vlak vormt de voedingsbodem, letterlijk de basis vanwaaruit alles vertrekt, alles ontstaat en erbovenop is er de massa die eruit stulpt, een ontlading van de spanning tussen beide tegenpolen.

In mijn praktijk als therapeut merk ik dat mensen vaak heen en weer geslingerd worden tussen twee uitersten en dat een crisis, een uitbarsting van dit conflict, kan leiden naar een transitie, een oplossing. Mijn schilderijen zijn een momentopname, een uiting van hoe ik mij voelde, wat ik dacht op het moment van het schilderen.. Daarom ook is de manier waarop iedereen naar deze schilderijen kijkt, ze invult, niet alleen verschillend van individu tot individu, maar verschilt hij bij iedereen ook van moment tot moment.

Ook het schilderen zelf, het creëren, ziet Christian De Wulf als een soort van transitie. Het lege canvas, zegt hij, wordt gekocht en maakt deel uit van onze materiële wereld. Op het ogenblik dat het werk vorm krijgt komt de emotie

kijken. Het vlakke staat in die zin voor het dagelijkse, de wijze waarop wij ons laten zien aan de wereld. Vanuit dit zichtbare komt het verborgene naar boven, het ontstaat en gaat over de grenzen van het canvas. Het canvas dat begrensd is door zijn afmeting, laat niet graag toe om datgene wat vanuit onze normering niet gezien mag worden zichtbaar te laten zijn. Het licht verdringt de schaduw zoals de ratio de emotie verdringt.

Last but not least, de laatste reeks doeken heeft als thema I'm not afraid of... Met deze titel positioneert Christian De Wulf zich volop in de traditie van de abstracte schilderkunst. En het is ook in deze reeks schilderijen waarin hij helemaal zichzelf is, waarin hij loskomt van de problemen in zijn therapie. Hier geeft hij zich helemaal bloot, gaat hij helemaal op in de materie zelf en is helemaal opgeslorpt door wat hij er mee wil aanvangen. Even een historisch uitstapje.

In 1930 schildert Piet Mondriaan *Composition in red, blue and yellow*. Hij begint op dat moment almaar soberder te werken en beperkt zich tot de basiskleuren en verdeelt het doek in geometrische vlakken in blauw, rood en geel.

De Amerikaanse schilder Barnett Newman, kijk, hier is hij weer, schildert in 1966 in acryl het werk "Who's afraid of red, yellow and blue III". De afmetingen ervan zijn gigantisch. Het nummer III uit 1967, meet 224 op 544 cm en was aanstootgevend voor traditionele kunstcritici zoals de Nederlander Rutger Ponten, wanneer hij het werk in het Stedelijk Museum in Amsterdam ziet. Hij beschrijft het als 'Dertien vierkante meter groot; bijna volledig gevuld met een opzichtig, alles verzegend rood, dat links en rechts wordt geflankeerd door twee dunne stroken blauw en geel.' 'Het was een beschilderd stuk linnen dat door de zinderende kleuren die andere wereld, die niks meer met de werkelijke wereld van doen heeft, wàs.

De kritiek op het werk en de abstracte kunst in het algemeen, zwelt dan zo aan dat het een zekere Gerard Jan Van Bladeren inspireert. In 1986 bewerkt hij *Who's afraid of red, yellow and blue III* met een stanleymes. Hij maakt vier lange horizontale en vier verticale incisies in het doek. Later, als hij vrij komt zal hij nog een ander werk van Newman bewerken.

Van Bladeren was niet de eerste die een werk van Newman attackeerde. In april 1982 stapt de Duitse Jozef Kleer, een depressieve 29-jarige student diergeneeskunde, de Nationalgalerie in Berlijn binnen en hij hakt met een plastic paaltje in op *Who's Afraid of Red, Yellow and Blue IV* dat toen voor 1 miljoen dollar aangekocht was.

Ik hoop maar dat de vette knipoog die Christian De Wulf met zijn “Who’s afraid of...”-werken jullie niet inspireert tot dezelfde wandaden. Maar dat zal wel niet.

Want wat doet Christian De Wulf? In tegenstelling tot Mondriaan en Newman vult hij het doek met 1 kleur. En wij zijn blij dat galeriehouder Wim Dessers de kunstenaar overtuigde om ook een werk in het geel te maken, want zo zijn de drie oorspronkelijke kleuren van Mondriaan en Newman in de galerie aanwezig. Moeten we dan aan Mark Rothko denken? Wie de tentoonstelling van Rothko in het Gemeentelijk Museum Den Haag bezocht, en wie deed dat niet? kon zien hoe er een haast collectieve trance ontstond bij het bekijken van de diep monochrome doeken. Ze voldoen duidelijk aan de behoefte aan meditatie, stilte aan verdieping die we vandaag hebben.

Maar kun je hiervoor bij de andere werken van Christian De Wulf terecht, dan zul je op je honger blijven bij de reeks Who’s afraid of.

Want van deze werken word je vrolijk. Ze overweldigen je, ze zijn onvoorwaardelijk zinnelijk, bloot en zonder omwegen aanwezig, te nemen of te laten, in your face. Ze doen appèl aan onze zintuigen eerder dan aan ons verstand. Ze barsten van de vitaliteit. De verf borrelt letterlijk uit de diepten van het monochrome vlak op en spat als levenskrachtige lava nog net niet van het canvas. En ondanks de kracht die ervan uitgaat zijn deze werken speels, ongebreideld en letterlijk verrassend licht.

Dat is een van de paradoxen, tegenstellingen waar ik graag mee werk, zegt Christian De Wulf.

Ik heb het werk van Bram Bogart altijd erg bewonderd. En vroeger kon alles net als bij hem er ook bij mij niet dik genoeg opliggen. Maar bij Bram Bogart resulteert dat in heel zware werken. Hij brengt dikke lagen olieverf aan op houten panelen zodat een werk soms wel 150 kg weegt. Ik vermeng acrylverf met polyutheraan en andere verbindende elementen tot ik een mengsel vind dat op het doek blijft kleven. Ik heb lang moeten zoeken tot ik de juiste samenstelling vond, want in het begin viel alles er gewoon af, maar nu speel ik ermee.

Wat we voelen, dames en heren, en wat we denken komt tot uiting in ons gedrag in onze woorden. Maar die zijn vaak ontoereikend, moeten gecorrigeerd worden, opnieuw verteld, opnieuw uitgedrukt worden. Het belangrijkste, zegt Christian De Wulf” is “waarachtigheid”. Sta je achter wat je doet, leef je naar wat je zegt. En in kunst toon je jezelf natuurlijk het best. En als ik werk, kan ik me daar zo in verliezen, dat ik de rest van de wereld vergeet. Vrouw en kinderen... En dat werkt verslavend, op de duur

denk je dat er niets anders meer is, en de verleiding is groot om je in die wereld terug te trekken. Je kan er echt door bezeten worden, zoals Van Gogh of Rothko, die allebei zelfmoord pleegden. Zo ver wil ik niet gaan. De buitenwereld is belangrijk voor mij. Daarom zorgt die therapie voor het noodzakelijke evenwicht. Mijn beide activiteiten liggen in elkaars verlengde. Ik zou nooit iets kunnen doen wat totaal anders is dan mijn schilderen. Zoals het werk als metafoor staat voor de ontmoeting tussen vlak en structuur, zwart en wit, licht en schaduw, ratio en gevoel, rust en spanning en kunstenaar en waarnemer, zo is een tentoonstelling met mijn werken een context waarbinnen ontmoetingen kunnen plaatsvinden. En die interactie tussen maker en kijker bepaalt de beleving en biedt meer waarde aan ons leven.

Zie je wel, dat we hier betere mensen van zullen worden, Christian De Wulf heeft het gezegd.

Guy Kestens

20 september 2015